

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ

Якісна вища освіта передбачає не тільки теоретичну та практичну підготовку, але і формування професійного мислення, професійних якостей характеру. Професійного мислення, яке базується на системі теоретичних знань і виявляється в здатності використовувати ці знання, оперувати ними у своїй професії. Вирішальну роль у даному контексті відіграють внутрішні психічні механізми, які направляють, формують мислення майбутнього спеціаліста.

Розвиток професійного мислення досліджувало багато науковців. Результати наукових пошуків висвітлено у ряді важливих наукових праць [1; 2; 3; 4]. Про те, зазначена проблема є настільки багатогранною та складною у вивченні, що наявні дослідження не дають відповіді на необхідні для практики питання. Недостатньо вивченими є процес формування професійного мислення. Таким чином, актуальність проблеми та її недостатня розробленість зумовили мету дослідження – узагальнити та систематизувати особливості процесу розвитку професійного мислення.

Стрижневим складником професійного мислення, яке інтегрує інтелектуальні, емоційні і вольові якості індивіда, є пошук оптимально необхідного рішення. Тобто критерієм професійності мислення є оцінка і самого рішення і оцінка процесу його прийняття.

Питання трансформування теоретичних знань полягає у тому, отримані у вищому навчальному закладі, вони є побудованими відповідно до внутрішньої логіки окремих наукових дисциплін, визначаються предметами, цілями та завданнями останніх. Отже, знання є результатом аналітичного розв'язання науково-теоретичних проблем, і, як наслідок, мають узагальнений і абстрактний характер. Теоретичні знання відображають сутність і закономірності відповідних явищ, процесів і відіграють роль загальних принципів, що спрямовують професійну діяльність, але їх практичне використання залежить від конкретних умов роботи. З іншого боку, практична діяльність будується відповідно до своїх особливих і специфічних законів. Так, проблеми, які виникають у фахівця, носять різнобічний, цілісний і комплексний характер. Для їх ефективного розв'язання особистість має синтезувати (інтегрувати) знання, одержані при вивченні різноманітних теоретичних дисциплін, включити їх власний категоріальний апарат мислення у процесі професійної діяльності [5, с.569-582; 6]. Отже, теоретичні знання, які вивчив студент в університеті, відповідають предметній логіці. Це означає, що для того щоб вони детермінували конкретні практичні дії, необхідно щоб вони пройшли шлях трансформації. Результат цього процесу - це включення цих знань у категоріальний апарат мислення. Підкреслимо, що категоріальний апарат професіоналу складає основу його компетенції.

Значимою ознакою мислення спеціаліста є те, що знання теорії (категоріальні проблеми) при розв'язанні професійних задач часто

використовуються: 1) автоматично, 2) скорочено, 3) згорнуто. Детерміновано це кількома причинами: існуючою тенденцією до перетворення, згортання знань у певні «стрижні», на основі яких здійснюється прийняття рішень; неможливістю утримання у свідомості всієї множини понять.

Наукові пошуки у розв'язанні зазначеної проблеми [7] розкривають принцип руху теоретичних знань у процесі формування професійних рішень. Підкреслюється, зокрема, що, спочатку індивід повинен сформувати стрижневі, які будуть спрямовувати його діяльності. Потім, ці ідеї повинні бути втілені у конструктивні схеми (моделі) рішення, при цьому важливо враховувати всі особливості практичної ситуації. Створена конструктивна схема є оперативним образом ситуації.

Формування критеріальних структур є передумовою формування особистості як суб'єкта праці, бо інтегрує теоретичні знання та професійний, індивідуальний досвід. Причому знання теорії детермінують збагачення, збільшення можливостей досвіду, розвивають та вдосконалюють його. Процес трансформування теорії на практично конструктивні схеми часто призводить до їх стереотипізації. Розв'язання проблеми реконструкції конструктивних схем вимагає від особистості усвідомлення (рефлексії) власного категоріального апарату, його сильних і слабких сторін, переосмислення сформованих критеріїв аналізу і оцінки навчальних явищ на основі теорії [8]. Таким чином, ми виходимо ще на одну, принципово значиму, особливість професійної діяльності.

Отже, усвідомлення, присвоєння особистістю теорії та привласнення практичного навиків є необхідною, але недостатньою умовою професіоналізму. Умовами розвитку особистості, як професіоналу є постійний аналіз і узагальнення досвіду. Рефлексивне ставлення індивіду до власної діяльності є однією з найбільш важливих психологічних умов її вдосконалення.

Література

1. Бодалев А.А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристики и условия достижения. – М.: Флинта; Наука, 1998. – 168 с.
2. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности. – М.: ПЕР СЭ, 2001. – 512 с.
3. Выготский Л.С. Психология. – М.: ЭКСМО Пресс, 2000. – 1008 с.
4. Кулюткин Ю.Н. Психологическая природа деятельности педагога // Творческая направленность деятельности педагога / Под ред. Ю.Н. Кулюткина, Г.С. Сухобской. – Л., 1978. – 124 с.
5. Щербан, Т. Д. Деякі психологічні особливості підготовки успішного фахівця / Т.Д. Щербан, В. В. Гоблик // Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. – Кам'янець -Подільський : Аксіома, 2016. – Випуск 31.– С.569-582
6. Щербан, Т. Д. Specialist's thinking activity in the solving problems process: Мисленнєва активність фахівця у процесі розв'язання задач / Т. Д. Щербан // Technologies of intellect development: Технології розвитку інтелекту : журнал. Київ, 2015. – №9. Том 1. – Режим доступу: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/183.
7. Мышление учителя: Личностные механизмы и понятийный аппарат / Ю.Н. Кулюткина, Г.С. Сухобской. – М.: Педагогика, 1990. – 102 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>